

Valstybės pagalba. Sektoriaus tyrimo ataskaitoje – pajėgumų užtikrinimo priemonių naudojimo gairės

Briuselis, 2016 m. lapkričio 30 d.

Europos Komisija paskelbė sektoriaus tyrimo dėl pajėgumų užtikrinimo priemonių galutinę ataskaitą. Komisija daro išvadą, kad valstybės narės turi nuodugniau įvertinti tokių priemonių poreikį, ir pataria, kaip pasirenkant jų modelį užtikrinti energijos tiekimo saugumą ir kuo mažiau iškreipti konkurenciją.

Ataskaitoje daroma išvada, kad valstybės narės įvesdavo pajėgumų užtikrinimo priemones, dažnai deramai neįvertinusios jų poreikio. Be to, daugelyje valstybių narių dar neįgyvendintos rinkos reformos, būtinos energijos tiekimo saugumo klausimams spręsti. Jei pajėgumų užtikrinimo priemonės būtinos, ataskaitoje pateikiama praktinių gairių valstybėms narėms, kokio tipo pajėgumų užtikrinimo priemonės gali būti tinkamiausios nustatytai problemai spręsti.

Sektoriaus tyrimu dėl pajėgumų užtikrinimo priemonių remtasi rengiant ir pildant šiandien Komisijos pristatomą „[Švarios energijos visiems europiečiams](#)“ [dokumentų rinkinį](#), kuriuo siekiama Europos Sąjungoje sukurti šiuolaikiškas, geriau veikiančias, integruotesnes elektros energijos rinkas.

Komisijos narė Margrethe Vestager sakė: „Pajėgumų užtikrinimo priemonės turi atitikti rinkos problemą ir būti prieinamos visoms technologijoms ir operatoriams iš kitų ES šalių. Jos neturi būti užkulisinės subsidijos tam tikrai technologijai, pavyzdžiui, iškastinio kuro, ar pernelyg brangiai atsieiti elektros energijos vartotojams. Sektoriaus tyrimo ataskaita padės Komisijai ir valstybėms narėms užtikrinti, kad pajėgumų užtikrinimo priemonės būtų geresnės ir diegiamos tik tada, kai jų iš tiesų reikia.“

Tačiau net jei pajėgumų užtikrinimo priemonės parengtos gerai, jos negali atstoti esminių elektros energijos rinkos reformų. Būtent todėl sektoriaus tyrimas papildo svarbų Komisijos parengtą „[Švarios energijos visiems europiečiams](#)“ pasiūlymų, kaip labiau integruoti Europos elektros energijos rinkas ir užtikrinti, kad jos geriau veiktų, rinkinį.“

Ataskaitos **pagrindinės išvados:**

Taikant pajėgumų užtikrinimo priemones būtina atlikti ir tinkamas rinkos reformas.

Nors apskritai Europos elektros energijos rinkose yra pajėgumų perteklius, o energijos pritrūkstama itin retai, daugelis valstybių narių susirūpinusios, kad ateityje jų elektros energijos gamybos pajėgumų gali nepakakti energijos poreikiui patenkinti. Todėl kai kurios valstybės narės nusprendė įdiegti pajėgumų užtikrinimo priemones, kurias taikant elektros energijos gamintojams ir kitiems pajėgumų teikėjams atlyginama už pajėgumų parengtį. Atlikusi sektoriaus tyrimą vienuolikoje valstybių narių, t. y. Airijoje, Belgijoje, Danijoje, Ispanijoje, Italijoje, Kroatijoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Švedijoje ir Vokietijoje, Komisija nustatė iš viso 35 anksčiau taikytas, esamas arba planuojamas taikyti pajėgumų užtikrinimo priemones.

Nustatyta, kad dėl rinkos ir reglamentavimo trūkumų daugelyje valstybių narių neužtikrinami kainų signalai, būtini tinkamam energijos tiekimo saugumo lygiui palaikyti. Daugelis šių susirūpinimą keliančių klausimų galėtų būti išspręsti įgyvendinant rinkos reformas, pasiūlytas „[Švarios energijos visiems europiečiams](#)“ [dokumentų rinkinyje](#). Be kita ko, tokios reformos yra per mažų didžiausios elektros energijos kainos ribų panaikinimas, galimybės reguliavimo apkrova paslaugų teikėjams dalyvauti rinkoje užtikrinimas ir prekybos zonų nustatymas atsižvelgiant į tinklo perkrovą. Tačiau daugelis valstybių narių dar nėra įgyvendinusios tinkamų rinkos reformų, kad sumažintų ar išvis panaikintų nacionalinių pajėgumų užtikrinimo priemonių poreikį.

Todėl, jei valstybės narės ketina įdiegti pajėgumų užtikrinimo priemones, Komisija reikalauja, kad pirmiausia būtų įgyvendintos būtinos rinkos reformos.

Pajėgumų užtikrinimo priemonių poreikį būtina įrodyti.

Atliekant tyrimą nustatyta, kad daugelis Europoje įdiegtų pajėgumų užtikrinimo priemonių nebuvo pritaikytos aiškiai nustatytai energijos tiekimo saugumo problemai išspręsti. Valstybių narių energijos tiekimo saugumo padėties vertinimai yra nepakankamai išsamūs ir ne visada atliekami siekiant ekonomiškai pagrįsto energijos tiekimo saugumo uždavinio. Todėl Komisija reikalauja, kad pajėgumų

užtikrinimo priemonių poreikis būtų pagrįstas patikimu elektros energijos gamybos adekvatumo vertinimu. Šiandien pristatytame „[Svarios energijos visiems europiečiams](#)“ [dokumentų rinkinyje](#) pasiūlytas geresnis Europos išteklių adekvatumo vertinimas, kuriuo bus galima vis patikimiau remtis nustatant pajėgumų užtikrinimo priemonių poreikį.

Pajėgumų užtikrinimo priemonės turi atitikti paskirtį ir būti prieinamos visiems pajėgumų teikėjams.

Per tyrimą nustatyta, kad daugumos pajėgumų užtikrinimo priemonių modelį būtų galima daug patobulinti.

Pirma, pasirinktos priemonės turi atitikti nustatytą problemą. Viena vertus, tikėtina, kad ilgalaikio adekvatumo problemoms spręsti tinkamiausios būtų **rinkos masto priemonės**. Kita vertus, laikinas adekvatumo problemas geriau būtų spręsti labiau pereinamojo laikotarpio priemonėmis, kaip antai **strateginiu rezervu**. Strateginis rezervas yra tam tikras elektros energijos rinkai neteikiamas pajėgumas, skirtas naudoti tik įvykus avarijai. Kai elektros energijos gamybos adekvatumo klausimas aktualus tik ribotoje geografinėje teritorijoje, tikėtina, kad problemą geriau būtų galima spręsti **gerinant tinklo jungtis** ir nustatant **tinkamesnes** prekybos zonų **geografines ribas**.

Taikant vadinamąsias **pertraukiamumo schemas** elektros energijos vartotojams mokama už savo energijos poreikio sumažinimą, kai energijos trūksta. Tyrimo išvada ta, kad tokios schemas ilguoju laikotarpiu gali būti tinkamos kaip lanksčios paklausos skatinimo priemonė, tačiau jos neturėtų tapti subsidijomis didiesiems energijos vartotojams.

Antra, už pajėgumą mokama **kaina** turi būti nustatyta **konkurso tvarka**. Tyrimas parodė, kad administracine procedūra nustatomos kainos nėra tinkamos, nes taip rizikuojama per daug kompensuoti naudos gavėjams arba neužtikrinti energijos tiekimo saugumo. Kainos nustatymas konkurso tvarka, kartu taikant aiškius tinkamumo kriterijus, užtikrinančius galimybę dalyvauti visiems potencialiems pajėgumų teikėjams, užtikrina mažiausią faktinę pajėgumų kainą. Tai svarbu siekiant išlaikyti mažas elektros kainas vartotojams.

Trečia, pajėgumų užtikrinimo priemonės turėtų būti atviros ir kitose valstybėse narėse veikiančioms teikėjams. Tai suteiktų paskatą investuoti į jungiamąsias linijas ir elektros energijos gamybos pajėgumus kitose valstybėse narėse ir mažintų sistemos sąnaudas.

Tolesni veiksmai

Atliekant tyrimą nustatyta, kad dalis pajėgumų užtikrinimo priemonių turi esminių trūkumų, todėl Komisija ir toliau bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis sieks užtikrinti, kad šios schemas atitiktų valstybės pagalbos taisykles. Be to, visi nauji valstybių narių planai įvesti pajėgumų užtikrinimo priemones bus vertinami atsižvelgiant į sektoriaus tyrimo išvadas.

Pagrindiniai faktai

Taip pat žr. [sektoriaus tyrimo galutinės ataskaitos faktų suvestinę](#) ir [sektoriaus tyrimo svetainę](#).

2015 m. balandžio mėn. Komisija pradėjo [sektoriaus tyrimą](#) dėl finansinės paramos, kurią ES valstybės narės teikia elektros energijos gamintojams ir vartotojams, siekdamas užtikrinti elektros energijos tiekimo saugumą (pajėgumų užtikrinimo priemonės). Jai kilo įtarimų, kad pajėgumų užtikrinimo priemonės gali būti nederamai palankios konkrečioms elektros energijos gamintojams arba technologijoms ir sudaryti kliūčių tarpvalstybinei prekybai elektros energija, o tai būtų ES valstybės pagalbos taisyklių pažeidimas.

Siekdama išsklaidyti šias abejones, praėjusiais metais Komisija iš rinkos dalyvių ir viešojo sektoriaus institucijų rinko informaciją apie esamas ir planuojamas pajėgumų užtikrinimo priemones vienuolikoje valstybių narių. 2016 m. balandžio mėn. Komisija paskelbė [tarpinę ataskaitą](#) ir paragino visuomenę teikti pastabas.

IP/16/4021

Žiniasklaidai:

[Ricardo CARDOSO](#) (+32 2 298 01 00)

[Yizhou REN](#) (+32 2 299 48 89)

Visuomenei: [Europe Direct](#), tel. [00 800 67 89 10 11](#) [e. paštas](#)